UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Processus iudiciarius panormitani

Johannes <Urbach>

Parisius, Millesimo quinge[n]tesimo octauo

Commissio exami[ni]s testium alteri facta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-70756

Visual Library

quādoqꝫ teſtes tales ſunt ꝙ nō pñt neqꝫ tenētur ꝟe
nire ad iudicez pro teſtimonio ferēdo ſed iudex ad
eos mittere vel ire debet propter ꝑuilegium vl' im=
potētiam ipſorum teſtium videlꝫ ſi teſtes ſunt egre
gie perſone vel mulieres / ſeu ſenes / vel remoti / vel
q̄ producit eſt paup. ꝛc. de quo ī. c. ꝑdicto. c. ſi q̄ te=
ſtiū ꝛ ibi ꝯ hoc dantur ꝟſus. vñ tunc ē iuſta cā com
mittendi aliis exceptionem ꝛ examinationez vt ibi
ꝛ no. de teſt. cum cām ꝑus tamē ꝙ ſcribat vel com=
mittat iudex recipiat cautionem ab eo contra quez
producuntur ꝙ mittat vl' vadat īfra terminuz com
petentem ad videndum iurare partes vt dicit guil
ī ſpe. de teſt. § qualiter. ꝟ. ſunt autē teſtes. ꝯ hoc tñ
ē dicendum vt no. in. c. conſtitutus de fideiuſſo. in
glo. ante pe. ꝛ ſup ea de reſcrip. ſtatum. glo. penul.
lib. vi. Et ſit commiſſio ſub hac forma.

¶ Commiſſio examīs teſtium alteri facta.

DEcanus iudex cauſe ꝛ partiū īfra ſcriptaruz
a ſe ap. ſpecialiter ꝺlegat⁹ officiali tali vl' no
tario tali publico vel alteri cui committitur. ſalutē
ī domio. Quia talis actor in cauſa quaz mouet ta/
li reo ī iudicio coram uobis ad ītentionē ſuam fun
dandū nonnullos ītēdit producere teſtes quorū re
ceptioni ꝛ examinationi perſonaliter ītendere non
valem⁹. Idcirco de veſtra legalitate ꝛ diſcretione
plurimum cōfiſi vobis committimus ꝛ mādamus
quatenus teſtes quos idez actor vel ꝓcurator ei⁹
vobis duxerit nominādos ad pñtiam veſtrā cōuo=
cetis. receptoqꝫ ſecundum formam iuris et iudicii
morē ab eis iuramento ſup ītentōe ꝛ articulus pñ=

tibus incluſis vel vobis pro parte actoris exhiben
dis ⁊ interrogatoriis partis alterius ſi vobis dabũ
tur cogatis eoſdē veritati teſtimoniũ ꝑhibere atte=
ſtationibus ī publicam formaʒ redactis ſigillo ve=
ſtro cauſas fideliter ⁊ ſecrete īcluſas ꝑ nũcium fide
lē ⁊ idoneuʒ nobis ī talem diem remittatis Uel ſic
Talis iudex ⁊c. Salutē ī dño Noueritis ꝙ ī cauſa
q̄ īter talē ex vna ⁊ talē parte ex altera vertitur ī iu
dicio nobiſ partes hīcinde nonnullos volētes ꝓdu
cere teſtes ꝓ fundanda ſua intentione quos coraʒ
nobis difficile foret producere ⁊ partibus oneroſū
Idcirco diſcretioni veſtre cōmittimus ac firmiter
⁊ diſtricte precipiendo mandamus qtũs teſtes q̄s
pars vtraqꝫ producere curauerit coram vobis in
fra ſpacium vnius menſis vel taleʒ diem legaliter
recipere ac eos ſuper articulis a partibꝰ hincinde
in cā hm̄oi datis ⁊ ſcd̄m interrogatoria partium q̄
vobis vna cũ pn̄tibus tranſmittimus ſcd̄m datā a
deo vobis prudētiā diligēter examīare curetꝭ ſer
uata forma debita ⁊ cōſueta. Depoſitiones ipſorũ
teſtiũ cum articulis et interrogatoriis predictis ac
toto proceſſu queʒ ſuper hoc coraʒ vobis haberi cō
tigerit ſub ſigillo veſtro fideliter incluſas nobis ꝙ
totius poteritis remittere ſtudeatis. aliquādo op=
ponitur etiam in forma commiſſionis de recipien
dis teſtibus reprobatoriis ſub iſta forma ꝙ ſi forte
alterutra partium teſtes alterius reprobare volue
rit teſtes ſuper reprobatione huiuſmodi producen
dos infra. xv. dies poſt dictum menſeʒ immediate
ſeq̄ntes fideliẛ admittere ⁊ examīare ſolicite ſtude
atis. ¶ Additio. Et aduerte qꝛ ſi forma iſta nō ſer
uareẛ ñ poſſit talis iudex recipe teſtes ſẛ re ꝓbatōe

teſtium productoꝝ q꞉ teſtiū reprobatio non cēſet
cōmiſſa ⁊ cui ē commiſſa receptio niſi ſit expſſe cō=
miſſa vt tʒ ſpe.ti de teſti.§.qualiter.xv. illud quoqꝫ
Aliquando ēt addit clauſula/vʒ ſignificetis nobis
quanta fides poſſit ipſis teſtibus haberi. Iſta clau
ſula ponitur de fideiuſſo.c.conſtitutus in fine/ vbi
de hoc de quo etiam nota.ī.c.qm̄ contra falſaʒ ꝺ ꝓ
ba. De iſta commiſſōe ſeu remiſſōe ⁊ eius forma
ꝺr in.c.de teſti.li.vi.vbi papa facit remiſſionē ad p
tes pro teſtibus producēdis ⁊ ꝺ receptōibus teſtiū
an poſſit vlterius committere habetur ꝺ re iud.cū
bertoldus ī cle.iudices de off.dele. Pōt em̄ iudex
hoc offm̄ committere tabellioni ſeu notario cauſe
⁊ ſic exercebit vtrumqꝫ officium ſcilʒ receptōis te=
ſtium ⁊ reſcriptionis ⁊ ita tʒ Inno.ī.c. qm̄ contra
falſam ꝺ proba. Et hoc ēt tenet gn̄alis conſuetudo
et ꝺt ibi Hoſtien.ꝙ ſanum eſt conſilium ꝙ de com=
miſſione iudicis tabellioni facta fides fiat non per
ipſum tabellionem cui facta eſt commiſſio.ſed per
īſtrumentum alterius tabellionis vel ſigillo auten
tico ſigillatas litteras. Cum ergo ps ꝓducit teſtes
ſuos coram iudice vel eo cui eſt commiſſum dn̄t te
ſtes iurare dicere veritatē.q꞉ ſine iuramēto dictis
eorum non creditur q̄tuncunqꝫ ſint religioſi niſi iu
ramētum a partibus remittatur vt ī ca. nup ⁊ ī.c.
tuis de teſti.de quo ī ſpe.ti.de teſti.§.ſeqtur. Que
iurare debent teſtes Ru. Forma autē iuramenti te
ſtis habetur de teſtibus fraternitatis ī vlt.gloſ.q꞉
iurabunt ꝙ dicent totam veritatem iudici vel cui
miſerit quam ſciuerit ꝺ illa cauſa ſeu re ⁊ ſup qua
iurant. Item ꝙ nullam referant falſitatem. Itē ꝙ
ꝓ vtraqꝫ parte dicēt iudici veritatem quam ſciunt

Item ꝙ dicent oēz veritatem/ſiue fuerit īterroga-
ti ſiue non. Itē ꝙ non nec p̄cio nec amore nec odio
nec ꝓ aliquo alio mō teſtimoniū dicāt. Et de facto
addit ſextum vz ꝙ ſecretum teneāt dictuz ſuū vſqꝫ
ad publicationē/de q̄ etiā ī ſpe. de teſti. §. ſequitur.
Et debēt iurare tactis euangeliis vt. iij. q. ix. horta
mur. An vero ſi nō apparet teſtē tetigiſſe taliter euā-
geliū illud p̄ſumat tractat Io. an. in addi. ſpe. in. §.
prime. alie. ſup vbo ⁊ no. Qn̄ aūt dz ꝓbari conſā
guinitas ad dirimendum matrimoniū eſt ſpecialiſ
forma iuramēti teſtiuz de qua ī. c. lz de teſt. Pars
aūt ꝯtra quā teſtes ꝓducūtur ſit pn̄s ī productiōe
teſtiū vt videat ꝑſonas ipſoꝝ teſtiū quales ſint an
ſint tales q̄ non poſſunt teſtificari et faciat ꝓteſta-
tiones ꝙ dicere velit ī ꝑſonas teſtiuz ⁊ dicta eoꝝz
alias poſt publicationē atteſtationuz non pōt hoc
niſi ī duobus cauſis videlꝫ niſi iuret ꝙ ex malicia
hoc nō ꝓcedit vel niſi oſtendat poſt publicationez
hoc ſe didiciſſe quod obiicit ī ꝑſonas vt in. c. pn̄tiū
de teſti. li. vi. ⁊ debet iſta ꝓteſtatio fieri tp̄e ꝓducti
onis teſtium vt ī. c. ex parte. e. ti. tn̄ iſta proteſtatōe
facta ſi teſtes aliquid dixerint quod eſt pro poteſta
te eis de facili nō crederetur vt in alle. c. preſentiuz
in fi. qualiter tamen hoc intelligitur ibi notat. Et
iſta oīa puta teſtium receptionē eoꝝ iuramenta/et
partium ꝓteſtationes tabellio ſcribat in actis de
ꝓba. c. quoniā contra falſam. Et erit forma talis.
Forma actuum in actis ſignādorum. Rub. Anno
tali die tali. ⁊c. talis actor vel eius ꝓcurator coraz
tali iudice vel tali cōmiſſario comparuit A ⁊. C. te
ſtes ibidez apparētes ꝓducit petens eos per dcm̄
dn̄m iudicē vel ꝯmiſſarium recipi ⁊ admitti. Et ad

nerſo talis reus vel talis eius ꝓcurator ibidem ap
parens ꝓteſtabat expreſſe ꝙ i pſonas teſtiuz hm̃oi
vellet dicere vel obijcere: ſeu eos poſt depoſitionuz
apturã reprobare. predictus ergo dñs iudex vel cõ
miſſarius teſtes ꝑnoĩatos recepit q̃ oẽs ⁊ ſinguli ta
ctis euãgelijs ſolitũ preſtiterũt iuramẽtũ ⁊c. Que
ſint ptes iudicis ĩ teſtiuz examinatione Ru. Tan-
dem iudex vl̃ cõmiſſarius ꝓcedẽdo ad exaĩatione
teſtiũ vocabit ad ſe teſtes ⁊ ſingulos ſigillatim ⁊ ſe
crete examinabit exẽplo Danielis qui falſos ſacer
dotes ꝯtra ſuſannã ꝓductos ſecrete examinauit vt
habet Danielis. xiij. ⁊ no. de teſti. c. ij. i. g. non ẽ ita
vbi de hoc. ⁊ dicet ei amice falſidic⁹ teſtis tribus ẽ
obnoxius pſonis ſcʒ deo cuius pñtiaʒ: cũ ſit vbiq;
ꝯtemnit. Itẽ iudici quõ mẽtiẽdo fallit. Itẽ parti in
nocẽti quam falſo teſtimonio ledit. de cri. fal. c. i. ⁊
quõ teſtis q̃ veritatẽ occultat ⁊ dicit mẽdacium re⁹
eſt q2 pͥmus ꝓdeſſe non vult. ſcd̃o nocere deſiderat
vt ibi no. bñ cũ iuraueris dicere veritatẽ ꝑ illud iu
ramẽtũ obſecro te aĩaʒ tuã ſalues ⁊ qd̃ ſcis de tali
negocio dicas. Deĩde ꝓponat ſibi qualiter ĩter ta
lẽ ⁊ talem cauſa vertitur ſuper tali re. ⁊c. ¶ Dein-
de legat vel exponat ſibi primum articulum ſuper
illo teſte ʒ interroget an ſciat eũ eſſe verũ. ⁊ ſi teſtis
euʒ vex eſſe dicat. querat ab eo de cã ſcie ex qua cã
eũ ſcit eſſe verũ. ⁊ ſecundũ alia interrogatoria q̃ da
ta ſunt circa illum articulũ eũ diligẽter ⁊ ſigillatim
interroget. Deĩde facta interrogatione de his que
in pͥmo articulo continentur ⁊ interrogatorijs cir-
ca eum datis ⁊ factis depoſitionibus ⁊ reſponſioni
bus per teſtes ea. tũc deſcendat examinator ad ſe-
cundum articulum. tandem ad tertiuz ⁊ ſic de alijs

Adhibeat tñ cautelã ſi viſum fuerit ꝙ p̃mo querat
a teſte in gñe q̃d ſciat de tali cã q̃ vertiť inter tales
⁊c̃. anꝙ̃ aliquẽ articulũ ſibi legat. vel qñq; interro-
get de vltimis ⁊ mediis articulis iſtam prepoſtera
tionẽ ſeruando vt per hoc facilius apprehẽdere va
leat an ſit teſtis ſubornatus vel inſtructus. an non
nec ſuadeat ei. nec ip̃z inducat vt aliq̃d certe dicat
ſed q̃rat i gñe nec etiam ĩducat eum ad dicendũ ſe
ſcire quod credit vel ecõuerſo de quo in ſpe. de teſti
.§. nũc tractanduz. Et notarius ſcribat iſto modo.
Forma depoſitionũ i actis ſignandoꝝ Ru. Anno
mẽſe die talibus. talis teſtis iuratꝰ ſup p̃io articu
lo q̃ ſic incipit Jtez ponit i p̃mis ⁊c̃. ſibi lecto diligẽ
ter ⁊ expoſito examinatꝰ dixit ſe articulũ ignorare
vel dixit vera eſſe q̃ i ipſo articulo cõtinẽtur ĩterro-
gatus de cã ſciẽtie ſeu quõ ſciret rñdit ꝙ interfuit ⁊
ita fieri vidit ⁊ audiuit. Jnterrogatꝰ de tp̃e ſcõm ꝙ
ĩterrogatoria data fuerunt rñdit ꝙ anno tali. Jtez
ſuper ſecundo articulo qui ſic ĩcipit. Jtem ponit ⁊c̃
ſibi lecto ⁊ clare expoſito dixit ⁊ ſic de aliis. Queri
tur ⁊ de cauſis ⁊ circũſtantiis ſecundum formam ĩ
terrogatoriorum circa quẽlibet articulũ datoruz ⁊
rñſiones ipſius teſtis qualeſcũq; fuerunt rediganť ĩ
ſcriptis ſcõz formã de qua. s. ⁊ ſicut a teſte ꝓferũť
nichil mutãdo vel detrahẽdo ⁊ diligenť vulgare in
terp̃teť i latinuz ⁊ ecq̃ nec ſcribat dixiſſe teſtẽ credo
vbi dixit ſcio vł ecõtra nã taliter poſſet dicta teſtis
redigere i actis vel ĩ ſcriptis ꝙ auferret ius hñti et
ſic ſe ſibi ad reſtitutionẽ ſeu ſatiſfactionẽ obligabit
Caueat etiã ne ſcribat talis teſtis dixit ꝓ oĩa ſicut
talꝭ p̃mꝰ vł ſcõs cũ cuiuſlibꝫ teſtis dictũ ꝑ ſe ĩtegrũ
erit vt no. ĩ Xbo. ſig. c. nihil obſtat de quo ibi plene

¶ Additio. ¶ Sʒ poſſet queri an teſtis poſſit dare
depoſitionē ſuam ī ſcriptis bar. in. l. theopompus
ff. de dote. prele. tʒ ꝙ ſic ſed bal. tʒ ɔtrariū. l. ī bone
fidei. C. de iureiu. ⁊ panoꝛ. in. c. de teſtibus extra ꝺ
teſti. ⁊ hec opi. eſt verioꝛ ⁊ ꝓbatur per tex. ī. l. iij. §.
item diuus. ff. de teſti. ⁊ in. c. teſtes. iij. q. ix. ⁊ hoc ve
rum niſi talis teſtis eſſet mutus qꝛ tūc poſſet dare
in ſcriptis. Nota ſpe. ti. de teſti. §. nunc tractādum
verſi. qui de muto. Et aduertēdū ꝙ vbi ſuꝑ articu-
lo pꝛincipalis teſtis opponit examinatoꝛ ſeu tabel
lio nō dʒ vti his v̄bis vʒ talis teſtis requiſitus ſeu
interrogatꝰ ſuꝑ articulo tali reſpōdit talis ſed ſcri-
bat ſeu dicat talis iuratꝰ ſuꝑ articulo tali dixit ſic.
Sed vbi de cauſa ſciente vel circūſtantijs extra ar
ticulū pꝛīcipalem queritur tunc his verbis tabel-
lio ſcribendo vtitur. Talis interrogatus ſeu reqͥſi-
tus quō ſciret vel de tempoꝛe ſeu de loco taliter reſ
pondit ⁊c̄. de quo in ſpe. de teſti. §. nunc tractandū
v̄. aduerte diligenter. Quomodo etiam in examīa
tione teſtium ꝗdam conſiderāda ſunt: vʒ ꝙ ſit pꝛu-
dens / expertus / diligens / ⁊ attentus / fidelis et ca-
ueat prudenter et diſcrete attēdendo qualitatem ⁊
vultū ipſius teſtis. ⁊ quedaʒ circa ipſos teſtes vi-
delicet an ſint inimici / conſanguinei / infames. ⁊c̄.
Et quedā circa dicta: videlicet an aptam cām red-
dat ⁊c̄. ponit Guil. in ſpe. ti. de teſti. § nunc tractan
dum Ut aūt hec plenius pateant debʒ etiaʒ exami
natoꝛ iudex vel cōmiſſarius attendere an teſtis va
cillet an titubet ſeu cuʒ trepidatione loquatur. ⁊ ſi
vacillet debet hoc ſcribi in actis per tabellionē ſed
an tabellio debet hoc ſcribere ad preceptuʒ iudicis
examinantis ⁊c̄. etiam ſi tabellio nichil de dubita

tione vel vacillatione ꝑpendat nota. de ꝓba.c.qm̄
cōtra falſam.et in ſpe.ti.de teſti.§.nūc tractādū.v.
conſideret ⁊ ſequēti.et dicitur ibi ꝙ ſic triplici rōne
Primo qꝛ iudex habet auctoritatē ī examinando
teſtes:ſed tabellio ſolū in ſcribēdo. Secūdo qꝛ iu-
dex eſt ſuperior vnde ſibi magis credēdū ē. Tertio
quia tabellio attentus circa ſcripturā nō ita atten-
dere poteſt circa variationē/titubationē/ruborem
palorē vel mutuationē faciei ipſius teſtis ſicut iu-
dex quia ſemper poteſt oculos ad teſtes habere Er
go ſibi magis eſt credēdū. poteſt tamē tabellio ſuā
cōſcientiā ſaluādo ſic ſcribere hoc caſu. ⁊ iudex mi
chi tabellioni dixit vt ſcriberem ꝙ teſtis vacillabat
ſʒ ſcriptura eſſet efficatior. ſi aduerterer̄ ꝑ tabellio
nē:et ſic michi videbat̄ ꝙ vacillabat dummodo rei
veritas ſic ſe habebat. Debēt etiā quantuʒ poſſunt
eā veritate exprimere vacillationis modū:ſcilʒ ta-
lis teſtis dubitando vel tremēdo vel ſudādo pre ti
more loquebat̄ vel pallidus efficiebat̄ vel hmōi.et
hoc teſte vel recedente vel ignorāte. In continenti
tamē ex quo teſtis exiuit poſſet iudex ſi vellet teſtē
ex hoc punire/de quo nota.in alle.c.quoniā contra
falſam:et per iuno.et hoſti in ſpe.vſi.ꝓxi.alle.

De remiſſione atteſtationum.

Poſtq̄ aūt teſtes recepti ſūt et examīati. ſi hoc
factum eſt ꝑ aliquem excōmiſſione iudicis ip
ſe redactis atteſtationibus in ſcriptis ipſas cuʒ ar
ticulis et interrogatoriis ac aliis coram eo ſuꝑ hoc
actis iudicij remittat ſic ſcribendo.